

Nr 19.

Av herr **Kjellén, Rudolf**, angående beloppet av de i regeringsformens § 63 omnämnda kreditivsummor.

Regeringsformens § 63 har följande lydelse, som i allt väsentligt kvarstår oförändrad allt sedan 1809:

»Dessutom böra, för oförsedda händelser, tvenne särskilda tillräckliga summor anslås och till utbetalning å riksgäldskontoret anvisas; den ena att vara tillgänglig, då Konungen, till rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål, sedan hela statsrådets tankar däröver blivit inhämtade, finner den vara oundvikligen nödig; den andra att, vid infallande krig, av Konungen lyftas, sedan han statsrådet in pleno hört och Riksdagen sammankallat. Riksdagens förseglade anordning å sistnämnda summa må ej förr brytas, eller summan av fullmäktige i riksgäldskontoret utbetalas, än sedan riksdagskallelsen blivit i allmänna tidningarna kungjord.»

Med den omsikt, som utmärker 1809 års grundlagsstiftare, har man här velat finansiellt sörja för statsändamålet även i »oförsedda händelser» (»särskilda händelser», nuvarande riksdagsordningen § 39). Summorna i fråga, de s. k. *kreditiverna*, äro således icke positivt avsedda för kända behov, vare sig av normal karaktär men oviss storlek (»förslagsanslag»), eller av bestämt belopp men tillfällig och övergående natur (»e. o. anslag»); för sådana är sörjt inom riksstaten. De i § 63 omnämnda summor stå helt utanför riksstaten (»dessutom»), såsom av varje Riksdag ånyo anvisade reserver med rent hypotetisk användning.

Hypotesen för deras tillgripande bestämmes närmare i paragrafens fortsättning: det oförutsedda behovet skall gälla »rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål» i ena fallet, »infallande krig» i det andra. För att yttermera inskräpa undantagskaraktären hos

anslagen i fråga har man omgärdat deras anlitage medelst den extra garantien av hela statsrådets hörande, vartill i senare fallet kommer riksdagskallelse utfärdande. Det faller i ögonen, att det förstnämnda anslaget är av generell, men det sistnämnda av speciell räckvidd; det förra har en vidare ram, inom vilken även det senare faller. I krigstillfälle stå således bägge till förfogande. Lagstiftaren har här genom en originell anordning, i ett allmännare sammanhang, velat för svenska staten till dels tillgodose också det behov av *första finansiell krigsberedskap*, som senare föranlett den praktiska statskonsten i Tyskland att upplägga den bekanta direkta »krigsskatten» i Juliustornet i Spandau.

Det fredens århundrade i vår historia, som omslutes av nu ingångna år, har förskonat den svenska statsmakten från anledning att tillgripa denna av lagstiftaren anvisade utväg i hela dess utsträckning. Endast det förstnämnda kreditivet har här — vid sidan av dess bruk för rena inrikes ändamål — kommit till användning. Skuggan, som ett hotande krig kastar framför sig, är i detta fallet nog, liksom överhuvud varje uppfordran i den yttre situationen att med särskilt allvar betänka rikets säkerhet. Krimkriget 1854, det tysk-danska kriget 1864, det fransk-tyska kriget 1870, unionskrisen 1905 och (i viss mån) Balkankriget 1912 ge de senaste exemplen på »oförsedda händelser», då detta kreditiv helt eller delvis tagits i anspråk för sådant ändamål (se nedan bilaga II).

Det är Konungen, som bestämmer, när och till vilket belopp kreditiverna skola komma till användning; men det är Riksdagen, som bestämmer maximalgränserna, d. v. s. summornas storlek. Vid denna fixering är Riksdagen fullständigt obunden av det konventionella språkbruk, som betecknat de bägge anslagen såsom respektive det *lilla* (mindre) och det *stora* (krigs-) kreditivet; det hänför sig till den grundlagsstiftande Riksdagens proportionella anordning, som i regeln varit normerande, men har icke hindrat, att det s. k. lilla kreditivet 1854 sattes *högre* än det s. k. stora ($3\frac{3}{4}$, resp. 3 miljoner rdlr rmt) och fr. o. m. 1895 bestämts lika med detta ($7\frac{1}{2}$ miljoner kronor; se bil. I). I samma mån den moderna krigföringen ställer allt större anspråk på den första beredskapen, hava fordringarna växt på det förra i jämförelse med det senare, vilket ju alltid blir fullkomligt otillräckligt för det verkliga krigsbehovet, och vars lyftande ju snarast möjligt skall åtföljas av Riksdags sammanträde.

Men om Riksdagen alltså är fullt fri beträffande den inbördes proportionen mellan de två summorna, så är den bunden av grundlagens uttryckliga bokstavs föreskrift om dem bägge, att de skola vara *tillräck-*

liga. De skola ge en tillnärmelsevis betryggande säkerhet för tillgodo-seende av därmed avsedda syften.

Redan i detta grundlagsbud ligger en bestämd anledning, i en tid med sjunkande penningevärde, att icke för länge vidhålla en gång fixerade siffror. Dessa »streck» sjunka av sig själva som alla andra; de ökade prisen på alla förnödenheter måste tid efter annan påkalla en revision uppåt, endast och allenast för att kreditiverna icke skola försvagas till sitt verkliga värde. På denna grund allena, och med uttryckligt åberopande av grundlagens krav på tillräckligheten, vidtog 1892 års Riksdag en avsevärd höjning på båda kolumnerna.

Ännu mycket mera påkallat blir kravet på sådan höjning, om tillika själva ändamålet, som med kreditiven skall tillgodoses, blivit utsträckt. Detta följer alldeles särskilt med varje ökning av landets försvarskrafter; ju större antal trupper, fästningar, krigsfartyg m. m., som finnas tillgängliga, desto högre växer självklart det finansiella behovet vid utrustningen. Också motiverades 1895 års nya höjning av kreditivsummorna såsom »en enkel följd av den vid 1892 års urtima riksdag beslutade, snart genomförda förbättring av härordningen och den utveckling av landets försvarsväsende, som under de senare åren ägt rum, varigenom, särskilt om neutralitetens upprätthållande fordrar truppers ställande på krigsfot, kostnaderna nu blivit större än förut, då antalet av såväl stamtrupperna som beväringssklasserna var lägre».

Som en tredje, här mäktigt inverkan, faktor kommer slutligen den allmänna utrikespolitiska situationen. Givetvis måste den öva inflytande icke blott — som vi redan sett — på summornas användning, utan även på deras föregående fixering. Ju mera spänd situationen är, ju mindre »oförsedd» alltså händelsen av ett »infallande krig» ter sig, desto angelägnare måste det vara att fullt utnyttja de utvägar till stärkande av rikets trygghet och eventuella handlingskraft, som lagligen erbjuda sig. Sålunda säger 1854 års statsutskott (utl. nr 329) i motiveringen till sitt förslag om höjning av det lilla kreditivet, vilken höjning sedermera av Riksdagen vidtogs: »Sedan ett vitt utseende krig utbrutit mellan Europas mäktigaste stater, vilket krig till en huvudsaklig del torde komma att utföras i närheten av Sveriges gränser, är det sannolikt, att omvårdnaden om detta rikets oberoende och självbestånd möjligen kommer att under den närmaste framtiden kräva vida större kostnader och ansträngningar för ordnandet och förbättrandet av rikets försvarsväsende, än som härtill erfordrats under den förflutna längre tidsrymd, då denna världsdels flesta stater fått åtnjuta ett ostört fredslugn.» Att det spända förhållandet till Norge år 1895 bidrog till Riksdagens

(av Första kammaren genomdrivna) beslut om kreditivernas höjning detta år, lär numera icke heller av någon kunna bestridas.

Ännu i dag, efter 18 riksdagar och snart 19 år, kvarstå båda kreditiverna vid det belopp, $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor vardera, som år 1895 för dem bestämdes.

Vid föredragning av statsutskottets hithörande memorial år 1909 i Första kammaren $\frac{24}{4}$ gjorde herr *Wallenberg* med styrka gällande, att dessa summor numera icke kunna anses tillräckliga för sina ändamål, och lade utskottet på hjärtat att taga frågan om en höjning i övervägande. Sedan dess hava ytterligare fyra riksdagar gått utan att denna maning lett till någon påföljd. Redan den långa tid, som sålunda givits den allmänna prisstegringsprocessen att sänka det verkliga värdet av kreditivsummorna, synes med bestämdhet påkalla en förändring i antydd riktning.

Men om kreditivsiffrorna stått stilla, så har försvarsväsendet gått framåt. Under denna tid infaller nämligen antagandet och utförandet av 1901 års härordning, förutom fästningsanläggningen vid Boden, flottans utbyggande m. m. Och just nu stå vi — som vi hoppas — omedelbart inför en ny försvarsreform, tilläventyrs mera omfattande än någon tillföre, uppbyren av en folkmening av sällspord styrka. Enligt tillkännagivande i Konungens trontal har innevarande Riksdag att förvänta förslag om »förbättringar i försvarsväsendet»; bakom denna utfästelse stå herr statsministerns $\frac{21}{13}$ 1913 utstakade programlinjer om bland annat en ny årsklass vid infanteriet tillika med organiserade reservtrupper, om en ny fästning, om större utveckling av flottan m. m. — allt ändamål, som enligt generalstabschefens nedan citerade yttrande 1895 (Bil. III) måste direkt inverka på storleken av det lilla kreditivet. Är det rimligt att alltjämt behålla det vid samma gräns, som fixerades för mera än en halv mansålder sedan, i överensstämmelse med den tidens svaga försvarsutveckling?

Från samma uttalande av 21 december 1913 hava vi herr statsministerns vittnesbörd, att vår yttre politiska ställning just nu »innebär mycket allvar» och »påfordrar välbetänkt omsorg om vårt försvar», ty »Europas fred har mera än en gång hängt på en skör tråd» under den sista tidens »Balkanförvecklingar», och det kan hända, att tråden »genom tillstötande omständigheter kan brista». Statsministern har härmed endast givit uttryck åt världens allmänna mening, att ett krigsutbrott mellan stormakterna varit mera hotande nära på sistone än på någon

föregående tid som vår generation upplevat; och molnen stå ännu på himlen. Det bör tilläggas, att ett sådant krig »till en huvudsaklig del torde komma att utföras i närheten av Sveriges gränser», såsom 1854 års statsutskott på sin tid yttrade. I själva verket skall detta, ovan sid. 3 citerade, yttrande befinnas påfallande tillämpligt på det närvarande ögonblicket, om vi endast utbyta hänvisningen till krigsutbrottet mot krigshotet.

Även från denna sida sett bör alltså en anpassning av kreditiverna efter tidens behov just nu vara motiverad. Alla de synpunkter, som förr var för sig ansetts påkalla en höjning — penningvärdets fall 1892, försvarsreformen 1895, krigsfaran 1854 (liksom förut redan 1815) — förena sig i detta ögonblick att göra frågan fullkomligt aktuell.

Om det sålunda får anses till fullo styrkt, att 1895 års kreditiv-siffror icke längre böra bibehållas, så återstår att undersöka, till vilka belopp de nu böra höjas med avseende å den av grundlagen påfordrade »tillräckligheten». Att siffrorna måste sättas mycket väsentligt högre än förut, är påtagligt, och bör i och för sig icke heller verka avskräckande, då det allvarliga nödläge, som är förutsättningen för summornas tillgripande, i varje fall *måste* tillgodoses. Statsutskottet, om det finner sig böra taga hänsyn till här framlagda synpunkter, läser icke underlåta att vid sin åtgärd i frågan anlita den tekniska sakkunskap, som närmast har ordet i frågan, nämligen den militära. Endast några antydningar kunna i en enskild motion vara på sin plats, till fixering av utgångspunkterna för en beräkning.

Angående syftet med kreditiven föreligger en utredning i generalstabschefens P. M. bifogad reservationen från Första kammarens ledamöter i statsutskottet 1895 (mem. nr 90), vilken reservation låg till grund för denna Riksdags beslut om förhöjda siffror. Där framställles som »huvudsakliga betydelsen» av det lilla kreditivet, att det skall sätta krigsstyrelsen i stånd att vidtaga erforderliga »militära åtgärder till neutralitetens bevarande»; närmare preciserat som tillräckligt att »bestrida kostnaderna för fästningarnes sättande i försvarstillstånd, för flottans utrustning samt för utrustning och underhåll av det större eller mindre antal landtrupper som anses böra mobiliseras». Detta fordras som ett »oundgängligt villkor» för att krigsstyrelsen skall kunna fullgöra sina plikter. Då vidare Riksdagen, enligt § 51 riksdagsförordningen i dess lydelse av 1894, kan sammankomma redan på 7:de dagen efter kallelse, vilken snabbaste termin givetvis komme att tillämpas i krigstillfälle, så

ligger här tillika en anvisning om den tidslängd, för vilken krigskreditivet kan anses böra praktiskt avpassas. Det siffermässiga resultatet av dessa förutsättningar kan givetvis icke här diskuteras och överhuvud endast approximativt uppskattas; men under alla förhållanden lär kravet i fråga icke kunna sättas lägre än 50,000,000 kronor.

Detta skulle alltså vara minimalbehovet ur ren försvarssynpunkt, enligt principerna i generalstabschefens P. M. 1895.

Nu bör emellertid icke förbises, att det finnes även andra utvägar att finansiera den militära beredskapen än kreditivens. Den praktiska statskonsten i våra dagar kan icke stanna kvar helt på de linjer, som uppdrogos för mera än ett sekel sedan. Särskilt efter 1911 års reform av riksstaten och upplägandet av en *statsverkets kassafond* har staten medel i händerna, som under eljest gynnsamma omständigheter skulle kunna avsevärt lindra dess bekymmer även i krigets nödläge; andra hjälpkällor här att förtiga. I själva verket hava kreditiven — som professor *G. Cassel* anmärker i artiklar om »Finansiell krigsberedskap» augusti 1912 — till en del förändrat karaktär, sedan antecipationer på Riksdagens beviljande myndighet blivit en vanligare sak, och i all synnerhet sedan Riksdagen år 1904 givit bemyndigande att upplåna 15 miljoner kronor »för beredande åt riksgäldskontoret av tillräckliga kassareserver i utlandet»; sifferbeloppet, tillika med motionärens (*V. Moll*) motivering, visar att man härmed avsett en garanti just för kreditivens ändamål, och ligger deras nuvarande praktiska betydelse således även och väsentligen däri, att de »representera ett för krigsfall disponibelt utländskt tillgodohavande», som då kan »tjäna som värn mot en farlig försämring av vår betalningsbalans». Men såsom *utländsk krigsreserv*, fortsätter *Cassel*, är »den nu bestämda summan alldeles för liten och måste allra minst fördubblas». Genom positiv överslagsberäkning stöder han detta resultat, enligt vilket det med kreditiven avsedda huvudändamålet skulle sättas till minimum 30,000,000 kronor.

Om vi förslagsvis stanna vid denna slutsiffra såsom den rimligaste, så må emellertid anmärkas, att den icke synes böra uppnås genom fördubbling av vardera kreditivet för sig, såsom de nu äro bestämda. I anknytning till vad ovan (sid. 2) yttrats angående det nuvarande inbördes förhållandet mellan kreditiven, torde man kunna beteckna som mera praktiskt och effektivt, att hela ökningen (eller åtminstone slutsiffran 20 miljoner kronor) faller på det av grundlagen först omnämnda.

Vid denna undersökning hava vi fränsett från de andra »viktiga och angelägna» ändamål, för vilka detta anslag avsetts och även ej sällan tagits i bruk (ex. vid farsoter, missväxter, större brandskador).

Före 1862/3 års riksdag var det t. o. m. icke ovanligt att beräkna den delen av kreditivet lika stor som den till försvaret anslagna delen (se Bil. I). Numera, med våra förbättrade kommunikationer, tidens utvecklade försäkringsväsende o. s. v., torde dessa övriga ändamål icke i samma grad som förr påkräva extra åtgärder i anslagsväg. Även det »lilla» kreditivet har med tiden fått en så dominerande karaktär av försvarsanslag och krigsreserv, att dess övriga uppgifter knappast synas bära väsentligt inverka på summans beräkning. Men visserligen medverkar denna sida av saken till att göra en enskild motionär betänksam i fråga om ett positivt sifferyrkande.

En given följd av varje förändring, som sträcker sig även till krigskreditivets belopp, blir, att den nya siffran måste införas även i den »förseglade anordning» som grundlagen omtalar. Huruvida åter det ändrade sammanlagda beloppet skall sättas i stället för den nuvarande siffran 15 miljoner i den punkt av reglemente för riksgäldskontoret (nu § 17, mom. 2), som hänvisar till 1904 års beslut, måste bero på ett nytt, särskilt Riksdagens beslut, i särskild ordning.

»I en nations arbete för sin beredskap för kriget», så börjar professor *Cassel* sin citerade undersökning, »måste helt naturligt de rent militära åtgärderna i främsta rummet dra till sig uppmärksamheten. Men det duger icke att stanna vid utbildning och utrustning av armé och flotta, vid ordnande av kommunikationer och proviantering och dylikt, det kräves utöver den militära krigsberedskapen jämväl en *finansiell krigsberedskap*. Ett krig i våra dagar ställer icke blott enorma krav på statskassan, utan förorsakar därutöver en mängd svårigheter för landet i ekonomiskt, finansiellt och monetärt hänseende. Det gäller att vara beredd på dessa krav och dessa svårigheter, att möta dem — som man möter kriget självt — så långt möjligt med på förhand vidtagna anordningar, men i övrigt med väl genomtänkta planer. Det land, som äger en dylik finansiell krigsberedskap, har därigenom i utomordentlig grad stärkt sin militära ställning. I den mån militär styrka överhuvud kan avvärja ett krig, måste också den finansiella krigsberedskapen vara ett *värn för freden*, liksom den även är ägnad att i viss grad minska de förluster och lidanden ett krig medför.»

Denna framställnings riktighet och klokhed lär få anses obestridlig. Nu äger vårt statsskick ett egendomligt institut, som, om det också icke ensamt och fullständigt löser uppgiften, direkt syftar i denna riktning. Det synes då höra till ett rätt allvar med vår brännande försvarsfrågas

behandling, och tillika inför yttervärlden avge ett nytt vittnesbörd om vår beslutsamhet att i alla riktningar hävda vårt nationella oberoende, om vi nu icke försumma att göra oss detta institut i möjligaste mån till godo genom att anpassa det efter tidens uppenbara fordringar.

På grund av vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte besluta

att de i regeringsformens § 63 omförmälda tvenne anslagssummor må under tiden intill nästa riksdag bestämmas till belopp som sammanlagt uppgå till 30 miljoner kronor, eller den siffra som eljest kan befinnas stå i överensstämmelse med grundlagens föreskrift att de skola vara »tillräckliga».

Stockholm den 24 januari 1914.

Rudolf Kjellén.

I motionens syfte instämma:

H. Wrangel.

K. Wallenberg.

Carl Hamilton.

Hans Ericson.

Bilaga I.

*Kreditivernas storlek
i rdlr rmt eller kr.*

Anvisade av Riksdagar	»Lilla» kreditivet	Därav speciellt till försvaret	»Stora» kreditivet
1809/10—12	750,000	—	1,500,000
1815—23	2,250,000	1,500,000	3,000,000
1828/30—34/35	1,500,000	750,000	3,000,000
1840/41—44/5	750,000	—	3,000,000
1847/8—50/1	1,500,000	750,000	3,000,000
1853/4	3,750,000	3,000,000	3,000,000
1856/8—59/60	1,500,000	750,000	3,000,000
1862/3—91	1,500,000	—	3,000,000
1892—94	2,500,000	—	5,000,000
1895—1913	7,500,000	—	7,500,000

Bilaga II.

Lilla kreditivets användning.

För äldre tider efter uppgifter i statsutskottets utlåtande nr 329 vid 1853/4 års riksdag.

År	Omfattning	Ändamål
1811	helt (750,000)	försvaret
1814	helt (750,000)	försvaret
1819—22	750,000	försvaret
1822—23	33,000	»andra ändamål»
1826	375,000	låneunderstöd åt bruksägare i Värmland
1828	omkr. 500,000	ersättning för den återgångna »skeppshandeln»
1831—34	750,000	kostnader för kolerans bekämpande

Bihang till Riksdagens protokoll 1914. 3 saml. 11 häft. (Nr 19.)

År	Omfattning	Ändamål
1835—1840	750,000	försvaret
1838	150,000	byggnadslån åt Växjö efter 1838 års eldsvåda
»	o. 100,000	garnisonsförstärkning i huvudstaden
1844	n. 450,000	understöd åt Växjö efter 1843 års eldsvåda
1846—7	525,000	undsättning efter 1845 års missväxt
»	75,000	lån åt brandskadade i Ämål samt understöd för tomtregleringar i Ämål och Kungsbacka
1848—50	525,000	kostnader för kolerafarsoten
1853	n. 200,000	kolerafarsoten
»	750,000	försvaret
1855—7	2,250,000	försvaret
1865	o. 380,000	försvaret
1867—8	1,030,000	missväxt i Norrland
1870—1	helt (1,500,000)	försvaret
1905	o. 3,280,000	försvaret
[1912	—	försvaret]

Om sistnämnda fall upplysa riksgäldsfullmäktige i berättelsen ^{16/1} 1913 (bankoutskottets memorial nr 2, sid. 34), att Kungl. Maj:t genom särskilda brev av ^{6/12} och ^{31/12} 1912 anvisat vissa belopp å det mindre kreditivet, vilka dock ännu icke blivit i riksgäldskontoret lyfta. De lära icke heller sedermera ha uttagits.

16 (15) riksdagars anvisade kreditiv hava således tagits i anspråk, därav 12 av ständsriksdagarnas (alla utom 1815, 1856/8, 1859/60 och 1865 6), men endast 4 (3) av de 47 kammarriksdagarnas.

Av 22 specificerade användningar komma 10 på försvarets räkning, 3 på farsoters, 3 på brandskadors, 2 på missväxters. Under senaste 60 år har kreditivet tillgripits endast 8 (7) gånger, varav 6 (5) för försvaret.

Endast 3 gånger (1811, 1814, 1870/1) har kreditivet fullständigt lyftats, alla gångerna för försvaret. Men dessutom har hela den åt försvaret anslagna delen (hälften av slutsumman) lyftats såväl på senare delen av 1830-talet som år 1853, och likaså den för andra ändamål avsedda under koleraepidemien i förra delen av 1830-talet.

Bilaga III.

P. M. av generalstabschefen 1895.

Statsutskottets memorial nr 90 vid 1895 års riksdag, bilaga till reservation.

Med hänsyn till de bestämmelser, som lämnas uti § 63 regeringsformen rörande iakttagandena vid det lilla eller stora kreditivets lyftande, lär man med allt fog kunna påstå, att det förstnämnda, *lilla kreditivet*, har sin huvudsakliga betydelse, då fråga är om militära åtgärder till *neutralitetens bevarande*. Uppstår fara för verkligt krig, måste, på grund av gällande bestämmelser, Riksdag inkallas, och därmed äro ju villkoren enligt § 63 regeringsformen för stora kreditivets lyftande ävenledes uppfyllda. I övrigt lär det under nuvarande tid kunna sägas vara fullkomligt otänkbart, att ett verkligt krig skulle kunna börja utan att Riksdag ögonblickligen inkallas.

Helt annorlunda är förhållandet i fråga om vidtagande av erforderliga militära åtgärder till neutralitetens bevarande. Neutralitetens bevarande är så självklart en av regeringens allra främsta uppgifter, att Riksdagen har rätt att fordra av sin regering, det Riksdagen ej besväras med inkallande vid första tecken till fara för krig mellan några av våra grannstater.

De militära åtgärderna för neutralitetens bevarande måste emellertid vara så avvägda, att de icke verka hämmande eller försvårande på intagandet av fullständig krigsberedskap, därest det framdeles skulle visa sig, det neutraliteten varder kränkt eller vi eljest *nödgas* uppgiva densamma och sluta oss till den ene eller andre av de krigförande.

Omfånget av de militära åtgärderna för neutralitetens bevarande lär icke under alla förhållanden vara enahanda. Ju större utsikten är, att vår neutralitet varder kränkt, dess större omfattning måste dessa åtgärder få. Vid krig t. ex. mellan England och Ryssland är faran för en neutralitetskränkning vida större än vid ett krig mellan Tyskland och Ryssland. Tyskland äger ju sjöfästningar i Östersjön, som kunna tjäna till stöd för dess krigsföretag till sjös, och denna makt behöver därför ej söka sig hamnar eller upplagsorter på våra kuster, något som England däremot kan antagas behöva, så avlägset som det är från krigsskådeplatsen i Östersjön.

Om vi under ett krig mellan Tyskland och Ryssland måhända kunna nöja oss med att sätta våra sjöfästningar i stånd, mobilisera de där ¹⁾ förlagda fästningsartillerikårerna (med stam och beväring) samt utrusta vår flotta (ävenledes med stam och beväring), så lära vi, vid ett krig mellan England och Ryssland, icke kunna undgå att sätta en eller annan av våra arméfördelningar på fältfot, på samma gång de förut omnämnda åtgärderna med hänsyn till sjöfästningarna och flottan vidtagas.

¹⁾ Även Gotlands fästningsartilleri samt antagligen också infanteri och fältartilleri.

En partiell mobilisering (med stam och beväring) av enstaka kårer — såsom fästningsartillerikårer — eller av särskilda arméfördelningar har först blivit möjliggjord med antagandet av 1892 års förbättrade härordning. Tillförene var det fullkomligt omöjligt, på grund särskilt av specialvapnens osystematiska fördelning på de gamla militärdistrikten och de otillräckliga trängkårerna m. m. dylikt. att ens ifrågasätta en partiell mobilisering.

Som övergångstiden från de gamla förhållandena till 1892 års härordning nu nalkas sitt slut och de nyuppsatta avdelningarna blivit, om icke förlagda till sina framtida garnisonsorter, så åtminstone organiserade såsom självständigt för sig bestående kårer, måste man vara betänkt på att, så vitt möjligt, uttaga det nya steget i avseende å mobiliseringsanordningarna. För att emellertid krigsstyrelsen skall kunna vidtaga alla de åtgärder, som, under olika förutsättningar med hänsyn till uppstående krig på Östersjön, kunna erfordras för bevarandet av vår neutralitet och som bero på densamma, fordras såsom oundgängligt villkor, att det lilla kreditivet höjes; så att man förmedelst detsamma kan bestrida kostnaderna

för fästningarnas sättande i försvarstillstånd,

för flottans utrustning samt

för utrustning och underhåll av det större eller mindre antal landtrupper, som anses böra mobiliseras.